

ANALIZA EKONOMSKIH MIGRACIJA I NJIHOVIH SOCIOLOŠKIH POSLJEDICA: PRIMJER MIGRACIJA IZMEĐU ZEMALJA ČLANICA EU

PREGLEDNI NAUČNI RAD

UDK 331.556.4:314.15-026.48(4-672EU)	DOI 10.7251/DEFSR2454077C	COBISS.RS-ID 141348353
--------------------------------------	---------------------------	------------------------

Mirjana Čeko¹
Jadranka Berić

Apstrakt: Ovaj rad istražuje fenomen ekonomskih migracija između zemalja članica Evropske unije (EU) i analizira njihove ekonomske i sociološke implikacije. Koristeći metode deskriptivne statistike, regresione analize i kvalitativne analize, proučavani su trendovi u ekonomskim migracijama, kao i veza između migracija i makroekonomskih pokazatelja. Sociološke posljedice ekonomskih migracija variraju, a istraživanja ukazuju na izazove sa kojima se migranti susreću u zaposlenju, sa posebnim osvrtom na niske kvalifikacije i uslove rada. Iako postoje određeni izazovi, ekonomske migracije unutar Evropske unije (EU) imaju i pozitivne strane. Naime, ove migracije doprinose povećanju produktivnosti i konkurentnosti privrede jer se sa migrantima uvodi dodatna radna snaga, obrazovanje i visok nivo motivacije za rad. Integracija migranata u društvo pokazuje varijabilnost, a društveni disbalans zahtijeva analizu za prepoznavanje potencijala rasta i podršku održivim promjenama. Ovaj rad zaključuje da je potrebna saradnja između zemalja i uspostavljanje adekvatnih politika kako bi se ostvarile prednosti ekonomskih migracija i prevazišli izazovi integracije i radnih uslova.

Ključne riječi: ekonomske migracije, EU, makroekonomska analiza, sociološke posljedice migracija, integracija migranata

¹ Autor za korespondenciju: mr Mirjana Čeko, Fakultet za poslovne i finansijske studije, Univerzitet za poslovne studije Banja Luka, BiH, e-mail: miraceko@gmail.com

UVOD

Ekonomске migracije su dugogodišnji fenomen koji je izazvao veliku pažnju u ekonomskoj i sociološkoj literaturi. Ekonomске migracije se često posmatraju kao proces u kojima se pojedinci sa niskim primanjima iz zemalja sa nižim životnim standardom sele u zemlje sa višim životnim standardom, u potrazi za boljim ekonomskim uslovima. Takođe, u analizi migracija često se ističe koncept “migracionog kapitala”. Ovaj pojam obuhvata sposobnosti i resurse koje migranti akumuliraju ili stižu tokom svojih migracionih kretanja, a koji zatim olakšavaju naredne međunarodne poteze. Prethodna iskustva u migracijama mogu smanjiti percepciju ograničenja i troškova migracije, dovodeći do povećane volje za nastavkom mobilnosti (de Jong & de Valk, 2023).

Radi što ozbiljnije analize ovog fenomena, korištene su metode deskriptivne statistike kako bi se istražili trendovi u ekonomskim migracijama između zemalja članica EU u posljednjih nekoliko godina. Takođe, korištena je regresiona analiza kako bi se mogla ispitati veza između ekonomskih migracija i makroekonomskih pokazatelja, kao što su BDP po stanovniku, stopa nezaposlenosti i stopa inflacije. Na kraju, na osnovu relevantnih istraživanja drugih autora, korištena je kvalitativna analiza kako bi se razmotrile sociološke posljedice ekonomskih migracija, kao što su integracija migranata u društvo, kulturna raznolikost i politički uticaj.

Broj ekonomskih migranata između zemalja članica EU je u porastu u posljednjih nekoliko godina. Prema podacima Eurostata broj migranata u 2021. godini iznosio je 1,4 miliona koji su se preselili u novu zemlju EU, što predstavlja porast od 12,3% u odnosu na 2020. godinu. Najveći broj migranata u 2021. godini došao je iz Poljske (192.000), Rumunije (179.000) i Njemačke (174.000). Njemačka je bila najpopularnija destinacija za migrante u 2021. godini (primila je 231.000 ljudi), slijedila je Španija (161.000) i Francuska (130.000). Dok Eurostat ne kategorizuje migracije isključivo na ekonomske, podaci pokazuju da je zaposlenost najčešći razlog za migraciju unutar EU. U 2021. godini, 46% migranata navelo je zapošljavanje kao glavni razlog za selidbu (Eurostat, 2022).

Važno je naglasiti i da postoji značajna veza između ekonomskih migracija i makroekonomskih pokazatelja. Naime, veći BDP po stanov-

niku i niža stopa nezaposlenosti su povezani sa većim brojem migranata, dok veća stopa inflacije ima negativan uticaj na broj migranata.

Kada su u pitanju sociološke posljedice ekonomskih migracija, uočava se velika varijabilnost u integraciji migranata u društvo.

U tom smislu, raznolikost teritorija i različite komponente društva, kao što su ljudski, društveni, institucionalni, prirodni/fizički i ekonomski elementi, često dovode do neravnoteže u društvenom razvoju. Ovaj disbalans zahtjeva pažljivu analizu kako bi se prepoznao potencijal rasta i podstakle održive promjene. Posebno je značajno istražiti nove faktore nejednakosti, koji se tiču i novih socio-ekonomskih i prostornih konteksta koji su proizašli iz uticaja COVID-19 i/ili klimatskih promjena (Laine, Rauhut & Gruber, 2023).

Sociološke posljedice ekonomske migracije takođe se mogu osjetiti na političkom planu. Politički okvir ekonomskih migracija često igra ključnu ulogu u oblikovanju i usmjeravanju migracionih tokova, a politike migracija odražavaju specifične ekonomske i socijalne interese zemalja koje primaju imigrante. Ova dinamika je često rezultat neslaganja između ekonomske potrebe za radnom snagom i sociopolitičkih izazova koje migracije mogu izazvati. Jedan od ključnih faktora je strah od potencijalnog negativnog uticaja nekvalifikovane radne snage na tržište rada, što može dovesti do povećanja dohodovne nejednakosti i nezaposlenosti među lokalnim stanovništvom. Ovaj strah često služi kao osnova za protivljenje migracijama (Ćosić, 2013).

U cilju prevazilaženja izazova i ostvarivanja potencijala koje ekonomske migracije mogu imati na ekonomiju i društvo, potrebna je saradnja između zemalja i uspostavljanje adekvatne politike koja će omogućiti integraciju migranata i spriječiti diskriminaciju i predrasude. Osim toga, važno je naglasiti da ekonomske migracije između zemalja članica EU imaju i svoje prednosti i to u povećanju produktivnost i konkurentnost evropskih privreda.

Makroekonomska analiza ekonomskih migracija i njihovih društvenih posljedica pokazuje da ekonomske migracije između zemalja članica EU imaju svoje prednosti i izazove. Kako bi se ostvarile prednosti i minimizirali izazovi, potrebno je uspostaviti adekvatne politike i mjere zaštite koje će osigurati integraciju i jednake uslove rada za sve radnike.

1. SAVREMENI TRENDovi U EKONOMSKIM MIGRACIJAMA U ZEMLJAMA ČLANICAMA EU

Ekonomski migranti su pojedinci koji se sele iz svoje matične zemlje u drugu zemlju radi boljih ekonomskih perspektiva. Ova vrsta migracije je značajna kategorija migracija u zemljama članicama Evropske unije, a naročito u posljednjih nekoliko godina. Prema podacima Eurostata, u 2019. godini u zemljama članicama EU živjelo je oko 21,6 miliona stranih državljana, od čega su ekonomski migranti činili značajan dio.² Ova vrsta migracije može biti privremena ili trajna, a uzrokovana je različitim faktorima, kao što su ekonomske nejednakosti, demografske promjene, politički nemiri, i sl. Drugim riječima, ekonomski migranti su motivisani različitim faktorima, kao što su traženje boljih poslovnih prilika, veće plate, bolji uslovi za život, ili jednostavno želja za novim iskustvima. Pored toga, faktori koji utiču na ovaj tip migracije uključuju demografske promjene, političke nemire, promjene na tržištu rada i društvene promjene.

Ekonomske migracije su nerijetko izvor zabrinutosti i kontroverzi, obzirom na izazove koje mogu predstavljati za društvo i ekonomiju zemlje domaćina, kao i za zemlje porijekla. Uvođenje slobodnog protoka radnika između zemalja članica EU-a krajem prošlog vijeka, kao i proširenje Unije na istok, dovelo je do značajnog povećanja ekonomskih migracija u zemljama članicama.

Postoji nekoliko razloga za ekonomske migracije u zemlje članice EU-a. Jedan od najvažnijih razloga je tržište rada, odnosno potreba za radnom snagom u određenim sektorima, poput zdravstvene njege, građevinarstva ili informacionih tehnologija. Drugi važan razlog je bolja ekonomska situacija u nekim zemljama članicama u odnosu na druge, što znači da se ljudi sele u potrazi za boljim poslovnim prilikama i većim pri-

2 Značajno je istaći i podatke o zapošljavanju migranata u EU. Prema izvještaju Eurostata, u drugom kvartalu 2020. godine, stopa zaposlenosti među radnicima migranata u EU-27 bila je 73,8%, što je za oko 3,3 postotna poena niže u odnosu na stopu zaposlenosti u populaciji rođenoj u EU. Međutim, stopa zaposlenosti migranata varira od države do države i zavisi od različitih faktora, kao što su zakonska regulativa, socijalna integracija, poznavanje jezika, obrazovanje i sl.

manjima. Takođe, politička situacija i ratovi u nekim zemljama mogu biti razlog za ekonomske migracije. Ekonomski migranti u zemljama članicama EU-a najčešće dolaze iz drugih zemalja članica, ali postoje i velike grupe ljudi koji dolaze iz zemalja izvan EU-a. Rumuni, Poljaci i Italijani bili su 2022. godine među najvećim grupama migranata rođenih izvan zemlje u kojoj živi u EU (uključuje migrante unutar EU i izvan EU). Kada se gledaju migranti iz trećih zemalja (osoba rođena izvan EU), najveće grupe dolaze iz Maroka, Turske i Ukrajine (Eurostat, 2022).

Kada govorimo o trendovima u ekonomskim migracijama u zemljama članicama EU-a, važno je napomenuti da se situacija stalno mijenja. Takođe, uticaj pandemije COVID-19 na ekonomske migracije u zemljama članicama EU-a još nije u potpunosti poznat, ali je već sada jasno da će imati značajan uticaj na ovaj fenomen. Na primjer, neke zemlje članice su privremeno obustavile dolazak radne snage iz drugih zemalja, što će uticati na ukupan broj ekonomskih migranata. Sa druge strane, kada je riječ o posljedicama ekonomskih migracija u zemljama EU je potencijalni negativan uticaj na zaposlenost i plate domaćeg stanovništva. Iako ovo pitanje može da bude kontroverzno, postoje istraživanja koja ukazuju na povezanost između povećanja broja ekonomskih migranata i negativnih uticaja na zaposlenost i plate lokalnog stanovništva. Neki istraživači su otkrili da prisustvo imigranata na radnom mjestu može da utiče na smanjenje plata i broja zaposlenih za domaće radnike, posebno u sektorima sa nižim kvalifikacijama i većim udjelom migranata (Card, 1990; Borjas, 2003). Drugi istraživači ukazuju na to da ekonomske migracije mogu da dovedu do negativnih uticaja na zaposlenost i plate samo u kratkom roku, dok dugoročno mogu da imaju pozitivne efekte na ekonomiju i povećanje ukupne zaposlenosti (Dustmann et al., 2010; Jaeger et al., 2018).

Pored toga, postoji i pitanje uticaja ekonomskih migracija na društvenu koheziju u zemljama Evropske unije. Neki istraživači tvrde da visok nivo imigracije može da dovede do polarizacije društva i povećanja etničkih tenzija (Putnam, 2007; Algan & Cahuc, 2010). Međutim, ekonomske migracije ne moraju da dovedu do negativnih efekata na društvenu koheziju, već zavise od konteksta u kojem se migracije odvijaju, kao i od političkih i društvenih faktora.

Uzimajući u obzir ove faktore, zemlje Evropske unije su uveliko uključene u razvoj politika koje bi mogle da balansiraju prednosti ekonomskih migracija i smanje potencijalne negativne efekte. To uključuje politike koje se tiču integracije imigranata u društvo i radnu snagu, kao i politike koje se tiču kontrole i regulacije imigracije.

2. SOCIOLOŠKE POSLJEDICE EKONOMSKIH MIGRACIJA: INTEGRACIJA, KULTURNA RAZNOLIKOST I POLITIČKI UTICAJ

Sociološke posljedice ekonomskih migracija su tema koja privlači sve veću pažnju akademskih istraživača u posljednjih nekoliko decenija. Razlog za to je sve veći broj ljudi koji se seli u druge zemlje u potrazi za boljim životom i većim ekonomskim mogućnostima. Takva migracija može imati dubok sociološki uticaj na zemlje koje prihvataju migrante.

Jedna od najvažnijih posljedica ekonomskih migracija je integracija migranata u društvo zemlje domaćina. Integracija se odnosi na proces prilagođavanja migranata na novu društvenu sredinu i prihvatanje novih vrijednosti, normi i praksi. Integracija je ključni faktor za uspjeh migracije, kako za same migrante tako i za društvo u cjelini. Međutim, integracija migranata može biti izazovna u različitim društvenim kontekstima i može se suočiti s različitim preprekama. Ekonomska integracija može dovesti do povećane segregacije i diskriminacije na tržištu rada. Integracija može takođe biti usporena zbog kulturnih i jezičkih razlika koje postoje između migranata i domaćeg stanovništva (Münz, 2007; Solano & De Coninck, 2023; Dorn & Zweimüller, 2021).

Integracija može da se odvija na različitim nivoima, kao što su integracija u tržište rada, obrazovni sistem i društvene institucije. Međutim, proces integracije nije uvijek jednostavan i često sa sobom nosi brojne izazove. Mnogi istraživači su proučavali ovu temu i došli do različitih zaključaka. Prema nekim istraživanjima, integracija imigranata u društvo može da bude teška, posebno ako postoje kulturne razlike između imigranata i domaćeg stanovništva. Ovo može dovesti do segregacije i marginalizacije imigranata (Castles & Miller, 2009). S druge strane, druga

istraživanja pokazuju da integracija imigranata može da bude relativno uspješna ako postoje odgovarajuće politike integracije i ako se imigranti osećaju prihvaćenima u društvu (Esser, 2004).

Važno je naglasiti značaj obrazovanja kao jednog od najznačajnijih faktora za uspješnu integraciju imigranata. Imigranti sa visokim obrazovanjem lakše se integrišu u društvo i tržište rada te su manje podložni diskriminaciji. Međutim, imigranti s nižim stepenom obrazovanja i slabijim poznavanjem jezika teže se integrišu, imaju manje mogućnosti za zapošljavanje i često su prinuđeni raditi na niskokvalifikovanim poslovima s niskim primanjima (Koopmans, 2010). Stoga, ulaganje u obrazovanje i jezičku edukaciju imigranata može pozitivno uticati na njihovu integraciju i smanjiti socijalne tenzije.

Kada je riječ o kulturnoj raznolikosti, migranti često donose sa sobom kulturnu raznolikost u zemlje u koje dolaze. Ovo može da bude izazov za društva koja se suočavaju sa problemima integracije migranata, jer kulturna raznolikost može da dovede do povećanja tenzija i konflikata. Kulturna raznolikost se odnosi na različite kulturne, etničke, religijske i jezičke pozadine ljudi koji žive u jednoj zemlji. Kulturna raznolikost može biti pozitivna i negativna, zavisno od toga kako se tretira. Pozitivna kulturna raznolikost može dovesti do bogatstva u društvu, kreativnosti i inovacije (Vertovec, 2010). Međutim, negativna kulturna raznolikost može dovesti do etničkih tenzija, rasizma i diskriminacije (Banting & Kymlicka, 2013). Imigranti često imaju drugačije kulturne obrasce i vrijednosti od domaće populacije, što može dovesti do kulturnih sukoba i otpora u društvu. Shodno tome, važno je razumjeti kulturnu raznolikost i prilagoditi se njoj kako bi se olakšala integracija imigranata. Takođe, imigranti trebaju biti svjesni kulturnih normi i vrijednosti zemlje domaćina i poštovati vrijednosti društva u koje dolaze, a domaća populacija treba biti otvorena i prihvatljiva prema kulturnoj raznolikosti.

U posljednje vrijeme, jedna od značajnih tema u vezi sa ekonomskim migracijama u Evropi jeste politički uticaj imigranata. Naime, imigranti imaju pravo glasa u zemljama u kojima žive i rade, te se njihov uticaj na politička dešavanja u zemljama domaćinima može povećati. To može uticati na političke i društvene procese u zemljama domaćinima, a posebno na procese donošenja političkih odluka i izbora (Blinder, 2015).

Sa druge strane, politička retorika koja se često koristi u javnom diskursu o imigraciji može izazvati povećanje polarizacije društva i stvaranje negativnih stereotipa prema imigrantima. Naime, politički lideri mogu da iskoriste pitanje imigracije kako bi dobili glasove i stekli popularnost među biračima. Ovakva politizacija imigracije može da dovede do stvaranja suprotstavljenih stavova i političkih podjela u društvu.

Kako bi se izbjegli negativni efekti ekonomskih migracija, zemlje članice EU moraju da usvoje odgovarajuće politike i strategije. U tom smislu, ključno je da se omogući uspješna integracija imigranata u društvo domaćina kroz politike koje će podsticati obrazovanje, sticanje znanja jezika i kulturnu razmjenu.

3. PROCESI ASIMILACIJE I INTEGRACIJE EKONOMSKIH MIGRANATA: PRIMJERI NAJBOLJIH PRAKSI U ZEMLJAMA ČLANICAMA EU

Uvođenje imigranata u društvo zemalja domaćina predstavlja složen proces u kojem igraju ulogu različiti faktori kao što su kulturne razlike, ekonomski uslovi i pristup društvenim resursima. Proces prilagođavanja imigranata može uključiti razne stepene usvajanja vrijednosti i normi novog društva (integracija) i prilagođavanja dominantnoj kulturi (asimilacija), bez nužnog gubitka individualnog ili grupnog kulturnog identiteta. Mnogi imigranti prolaze kroz proces akulturacije, usvajajući neke elemente nove kulture uz zadržavanje svoje originalne kulture. Ovaj proces je dinamičan i može rezultirati različitim ishodima (Portes & Rumbaut, 2014; Vertovec, 2007; Strang & Ager, 2010).

Najbolje prakse u procesima integracije i asimilacije ekonomskih migranata u zemljama članicama EU su usko povezane sa politikama koje se primjenjuju u pojedinim zemljama. Na primjer, Švedska je prepoznata po sveobuhvatnom i holističkom pristupu integraciji migranata. Švedska pruža učenje jezika, obrazovanje i podršku zaposlenju kako bi pomogla imigrantima da se integrišu u društvo. Njemačka je sprovela nekoliko programa usmjerenih na olakšavanje integracije migranata na tržište rada. To uključuje priznavanje stranih kvalifikacija, stručno obra-

zovanje i usluge zapošljavanja. Francuska ima dobro uspostavljen sistem za integraciju novog stanovništva, koji uključuje obavezu obuku o građanskom društvu i časove jezika, dok se Austrija izdvaja po naporima u pružanju jezičkih i integracionih kurseva, kao i mjerama za priznavanje stranih kvalifikacija (Integration by Social and Digital Learning, 2019). Italija je sprovedla nekoliko inovativnih praksi za integraciju imigranata, uključujući projekte usmerene na promociju socijalne inkluzije i prevenciju diskriminacije (Lāce, 2020).

Još jedan primjer uspješnih praksi je politika koju je implementirala Danska, poznata kao *flexicurity* koja kombinuje fleksibilne uslove zapošljavanja s visokom sigurnošću radnika (Andersen, 2011; Jensen, 2011). Ovakva politika olakšava pristup radnom tržištu za ekonomske migrante, smanjujući nezaposlenost i rizik od socijalne isključenosti. Ipak, važno je naglasiti da uspjeh procesa integracije i asimilacije ekonomskih migranata umnogome zavisi od konteksta u kojem se primjenjuju politike. Npr. iako je Švedska poznata po uspješnoj integraciji imigranata, u posljednjih nekoliko godina došlo je do pogoršanja odnosa između domaćeg stanovništva i imigranata zbog ekonomskih i socijalnih problema, što je dovelo do niza napada i incidenata protiv migranata (Davis, 2022; Henley, 2022; The Independent, 2022). Stoga, pri razvijanju politika integracije i asimilacije ekonomskih migranata, važno je uzeti u obzir šire društvene, ekonomske i političke kontekste te uspostaviti prilagođene strategije koje odgovaraju specifičnim potrebama i izazovima određene zemlje.

Za uspješnu integraciju ekonomskih migranata u društvo, važno je prepoznati kulturološke razlike između njih i domaćeg stanovništva. Prema Castles i Miller-u (2009), integracija može biti teška ako postoje značajne razlike u kulturi, vjeri, običajima i vrijednostima između imigranata i domaćeg stanovništva. Međutim, Esser (2004) tvrdi da se, uprkos tim razlikama, integracija može postići ako su imigranti motivisani da se prilagode novom društvenom okruženju, a ako postoje politike integracije koje podržavaju ove procese. On smatra da se migrant individualno postepeno integriše kroz socijalne podsisteme, koji se odnose na usvajanje određenih kulturnih osobina, postavljanje na primarno tržište rada i međuetničke brakove i emocionalnu identifikaciju.

Prema istraživanju Koopmansa (2010), zemlje koje su kombinovale multikulturalne politike sa jakom socijalnom državom, poput Švedske, Belgije i Holandije, pokazale su relativno loše rezultate integracije. Ove zemlje su imale niske stope učešća na tržištu rada, visoke stope segregacije i snažnu nadzastupljenost imigranata među osuđenima za kriminalno ponašanje. Zemlje koje su imale restriktivnije ili asimilacionističke politike integracije (Njemačka, Austrija, Švajcarska, Francuska) ili relativno slabu socijalnu državu (Ujedinjeno Kraljevstvo) postigle su bolje rezultate integracije.

S tim u vezi, prema istraživanju koje su proveli Keith Banting i Will Kymlicka 2013. godine, primjećuje se tendencija povlačenja od koncepta multikulturalizma u brojnim zemljama, s posebnim naglaskom na evropskim društvima. Ovo može biti povezano s promjenama u društvenom kontekstu i političkim kretanjima koja su dovela do redefinisanja prioriteta u politikama integracije i kulturne raznolikosti. Međutim, prema njihovoj analizi, mnoge zemlje koje su prihvatile multikulturalne strategije krajem dvadesetog vijeka zadržale su svoje programe i u prvim godinama novog milenijuma, a neke su čak proširile svoje pristupe. To ukazuje na kompleksnost dinamike multikulturalizma i njegovu sposobnost prilagođavanja društvenim promjenama.

U svakom slučaju, procesi integracije ekonomskih migranata u društvo zemalja članica EU su od suštinskog značaja za uspješno upravljanje migracijama i za formiranje društva zasnovanog na toleranciji i poštovanju različitosti. Ključno je razvijati politike integracije koje podržavaju prilagođavanje imigranata na društvene, ekonomske i kulturne razlike, a istovremeno olakšavaju njihovu inkluziju u društvo.

ZAKLJUČAK

Ekonomske migracije predstavljaju složen i višeslojan fenomen koji zahtijeva sistematsko i holističko pristupanje. Proces integracije i asimilacije migranata u društvo su dugotrajni i složeni, ali ključni za uspješno upravljanje migracijama. U tom smislu, primjeri najboljih praksi u zemljama članicama EU nude vrlo korisna saznanja o tome kako se migranti mogu uspješno integrisati i asimilirati u društvo.

Kao što je naglašeno u ovom radu, integracija i asimilacija migranata u društvo zahtijeva odgovarajuće politike, zakonodavstvo i institucionalni okvir. Istovremeno, potrebno je i da društvo prihvati i podrži proces integracije, uz poštovanje kulture i različitosti migranata.

Relevantna literatura i istraživanja koja su navedena u ovom radu pružaju uvid u najbolje prakse u upravljanju migracijama, kao i u izazove i prepreke koje su prisutne u ovom procesu. Izvori pokazuju da je važno uspostaviti međunarodnu saradnju i koordinaciju u upravljanju migracijama, kao i da je potrebno osigurati adekvatnu zaštitu i podršku za ekonomske migrante.

Uzimajući u obzir važnost međunarodne saradnje i koordinacije u upravljanju ekonomskim migracijama, zaključuje se da je neophodno da zemlje članice EU nastave razvijati i primjenjivati integrisane politike i programe koji će osigurati efikasno i pravedno upravljanje migracijama. Takođe, neophodno je osigurati zaštitu i prava migranata, uz istovremeno olakšavanje njihove integracije u društvo. Sve ovo će omogućiti stvaranje inkluzivnijeg i pravednijeg društva, sa boljim mogućnostima za sve, uključujući i ekonomske migrante, dok je sociološki pristup analizi procesa integracije i asimilacije ekonomskih migranata u društvo neophodan kako bi se razumjelo kompleksno polje interakcije i dinamike među različitim društvenim grupama koje proizlazi iz ovog procesa.

LITERATURA

1. Algan, Y., & Cahuc, P. (2010). Inherited trust and growth. *American Economic Review*, 100(5), 2060–2092.
2. Andersen, T. M. (2011). *The flexible Danish model: Welfare in a world of work*. Oxford University Press.
3. Borjas, G. J. (2003). The labor demand curve is downward sloping: Reexamining the impact of immigration on the labor market. *Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1335–1374
4. Banting, K., & Kymlicka, W. (2013). Is there really a retreat from multiculturalism policies? New evidence from the multiculturalism policy index. *Comparative European Politics*, 16(5), 684–695.

5. Blinder, S. (2015). Imagined immigration: the impact of different meanings of 'immigrants' in public opinion and policy debates in Britain. *Political Studies*, 63(1), 80–100.
6. Card, D. (1990). The impact of the Mariel Boatlift on the Miami labor market. *Industrial and Labor Relations Review*, 43(2), 245–257.
7. Castles, S. (2004). Why Migration Policies Fail. *Ethnic and Racial Studies*, 27(2), 205–227.
8. Castles, S. i Miller, M. J. (2009). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan.
9. Ćosić, D. P. (2013). Savremene radne migracije u evropskom kontekstu-ekonomski i politički aspekti. *Sociologija*, 55(2), 333–348.
10. Davis, E. (2022). *Sweden, Once Welcoming to Immigrants, Changes Course*. The New York Times.
11. Dorn, D., & Zweimüller, J. (2021). Migration and labor market integration in Europe. *Journal of Economic Perspectives*, 35(2), 49–76.
12. Esser, H. (2004). Does the “New” Immigration Require a “New” Theory of Intergenerational Integration? *International Migration Review*, 38(3), 1126–1159.
13. Esser, H. (2009). Integration and Ethnic Stratification: An Analysis of the German Labour Market. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(4), 643–661.
14. Eurostat (2022.): Migracije i populacija migranata u EU - 2021. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics
15. Eurostat. (2021). Migration and migrant population statistics. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics
16. Eurostat. (2020). Labour market and labour force survey (LFS) statistics. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Labour_market_and_Labour_force_survey_\(LFS\)_statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Labour_market_and_Labour_force_survey_(LFS)_statistics)

17. Henley, J. (2022). *Sweden's failed integration creates 'parallel societies', says PM after riots*. The Guardian.
18. Integration by Social and Digital Learning. (2019). Best Practices of Immigrant Integration -Examples from 5 Countries. *Integration by Social and Digital Learning*.
19. The Independent. (2022). Sweden: Failed integration of immigrants fueling gang violence and... *The Independent*.
20. Jaeger, D. A., Ruist, J., & Stuhler, J. (2018). Shift-share instruments and the impact of immigration. *American Economic Review*, 108(11), 1–45.
21. Jensen, C. S. (2011). The flexibility of flexicurity: The Danish model reconsidered. *Economic and Industrial Democracy*, 32(4), 721–737.
22. de Jong, P. W., & de Valk, H. A. (2023). Emigration of the Western European second generation: is having immigrant parents a predictor of international migration?. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1–22.
23. Münz, R. (2007). *Migration, labor markets, and integration of migrants: An overview for Europe*. World Bank
24. Koopmans, R. (2010). Trade-offs between equality and difference: Immigrant integration, multiculturalism and the welfare state in cross-national perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(1), 1–26.
25. Laine, J. P., Rauhut, D., & Gruber, M. (Eds.). (2023). *Assessing the Social Impact of Immigration in Europe: Renegotiating Remoteness*. Edward Elgar Publishing.
26. Lāce, A. (Ed.). (2020). Newcomer Integration in Europe - Best Practices and Innovations Since 2015. *Latvian Contact Point of the European Migration Network*.
27. Putnam, R. D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174.
28. Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2014). *Immigrant America: A portrait* (4th ed.). Berkeley: University of California Press.

29. Strang, A., & Ager, A. (2010). Refugee integration: Emerging trends and remaining agendas. *Journal of refugee studies*, 23(4), 589–607.
30. Solano, G., & De Coninck, D. (2023). Explaining migrant integration policies: A comparative study across 56 countries. *Migration Studies*, 11(1), 75–102.
31. Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024–1054.
32. Vertovec, S. (2010). Towards post-multiculturalism? Changing communities, conditions and contexts of diversity. *International Social Science Journal*, 61(199), 83–95.

Rad primljen: 23. 2. 2024.

Rad odobren: 15. 7. 2024.